

Asia: VN/22687/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi asevelvollisuuslain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Tasa-arvovaltuutettu on itsenäinen ja riippumaton viranomainen, joka valvoo naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain (609/1986, tasa-arvolain) ja siinä olevien sukupuolisyrynnän kieltojen sekä tasa-arvon edistämisestä annettujen säännösten noudattamista. Tasa-arvovaltuutettu myös seuraa sukupuolten tasa-arvon toteutumista yhteiskuntaelämän eri aloilla.

Tasa-arvovaltuutettu on arvioinut hallituksen esitysluonnosta laiksi asevelvollisuuslain muuttamiseksi sukupuolten tasa-arvon näkökulmasta.

Naisten ja miesten välisestä tasa-arvolaisissa (609/1986, jäljempänä tasa-arvolaki) kielletään välitön ja välillinen syrjintä sukupuolen perusteella. Välittömällä syrjinnällä tarkoitetaan muun muassa naisten ja miesten asettamista eri asemaan sukupuolen perusteella tai eri asemaan asettamista raskaudesta tai synnytyksestä johtuvasta syystä.

Välillisellä syrjinnällä tarkoitetaan eri asemaan asettamista sukupuoleen nähden neutraalilta vaikuttavan säännöksen, perusteen tai käytännön nojalla, jos menettelyn vaikutuksesta henkilöt voivat tosiasiallisesti joutua epäedulliseen asemaan sukupuolen perusteella. Välillisenä syrjintänä pidetään myös eri asemaan asettamista vanhemmuuden tai perhehoitovelvollisuuden perusteella. Säännöksen mukaan myös samaa sukupuolta olevien henkilöiden kohtelua voidaan verrata toisiinsa. Menettelyä ei kuitenkaan pidetä syrjintänä, jos sillä pyritään hyväksyttävään tavoitteeseen ja valittuja keinoja aiheellisina ja tarpeellisina tähän tavoitteeseen nähden.

Perhevapaauudistuksella (eli hallituksen esityksellä eduskunnalle laeiksi sairausvakuutuslain, työsopimuslain ja varhaiskasvatuslain muuttamisesta sekä niihin liittyviksi laeiksi, HE 129/2021 vp.)

haluttiin vahvistaa ajatusta vanhempainvapaiden tasaisesta jakautumisesta molemmille vanhemmille. Sen lisäksi uudistuksella parannettiin erilaisten perhemuotojen ja erilaisissa perheissä asuvien vanhempien yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Uudessa vanhempainpäivärahajärjestelmässä on käytössä yhtäläiset oikeudet esimerkiksi riippumatta siitä, onko kyseessä biologinen vai adoptiolapsi.

Perhevapaauudistusta koskeneessa hallituksen esityksellä muutettiin vanhempainpäivärahajärjestelmä kokonaisuudessaan. Aikaisemmat äitiys-, isyys- ja vanhempainpäivärahaa koskevat säännökset poistuivat ja korvattiin raskausrahalla ja vanhempainrahalla. Hallituksen esityksessä todettiin, että vanhempainrahan edellytykset ovat pääosin yhdenmukaiset kaikille vanhemmille riippumatta vanhemman sukupuolesta, ja siitä onko kyseessä biologinen vai adoptiolapsi (kts. esim. HE 129/2021 vp., s. 59).

Asevelvollisuuden muuttamista koskevan lakiehdotuksen 44 §:ssä mainitaan, että varusmiespalveluksessa olevalla on oikeus oman lapsen syntymän yhteydessä pidettävään 12 päivän vanhempainvapaaseen. Ehdotuksen mukaan lapsen biologisella isällä olisi siis oikeus vanhempainvapaaseen varusmiespalvelun aikana, mutta muilla vanhemmilla ei ilmeisesti olisi tätä oikeutta. Tasa-arvovaltuutetun näkemyksen mukaan ehdotettu säännös voi olla ongelmallinen esimerkiksi adoptiovanhempien kannalta. Tasa-arvovaltuutettu ehdottaa esitysluonnoksen tarkastelemista tältä osin ottaen huomioon erityisesti perustuslain 6 §:ssä säädetyn yhdenvertaisuuden ja tasa-arvolain syrjintäkiellot.

Maarianvaara Jukka
Tasa-arvovaltuutettu

Janas Pirkko
Tasa-arvovaltuutetun toimisto